

GEFAD / GUJGEF 32 (1): 55-81 (2012)

**Türk Edebiyatı Derslerinin Ruhsal (Bütüncül) Zekâyı
Geliştirmeye Yönelik İşlenmesine İlişkin Öğretmen ve
Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi ***

**The Evaluation of Teachers' and Students' Opinions about
Methods for Developing Students' Spiritual Intelligence in
Turkish Literature Classes**

Aliye USLU ÜSTTEN

Millî Eğitim Bakanlığı, Güzelkent İlköğretim Okulu, Ankara/TÜRKİYE, aliyeuslu@yahoo.com

ÖZ

Ankara il merkezinden bulunan ortaöğretim okullarındaki 10. sınıf öğrencilerini ve bu öğrencilerin derslerine giren Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretmenlerini kapsayan bu çalışmada, öğretmenlerin Ruhsal (Bütüncül) Zekâyı geliştirmeye yönelik ders işleme beceri ve tekniklerini uyguladıklarına ilişkin görüşleri ile aynı konudaki öğrenci görüşleri karşılaştırılmıştır. Anket soruları öğretmenlerin derste kullanabileceği 36 beceri ve tekniği içermektedir. Araştırmanın örneklemini Ankara il merkezinde bulunan ortaöğretim okullarındaki 540 10. sınıf öğrencisi ve bu öğrencilerin derslerine giren 31 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmen cevaplarının tutarlılığını ölçmek amacıyla örneklem grubundaki öğrencilere öğretmenlerinin belirtilen beceri ve teknikleri sergileyip sergilemediklerine ilişkin sorular sorulmuştur. Araştırmada ortaya çıkan sonuç, öğretmenlerin ruhsal zekâyı geliştirmeye yönelik ders işleme teknikleri ile aynı konuda öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ruhsal zekâ, Bütüncül düşünme, Edebiyat eğitimi, Öğretim yöntemleri.

ABSTRACT

The opinion of teachers and that of students with regard to methods for developing students' spiritual intelligence and teachers' abilities in this respect were compared in this study which was done with 10th grade students and their teachers in Turkish Literature classes. The questionnaires consist of 36 skills and techniques that can be used by teachers in the classroom. Sample group is composed of 540 students from 10th grade students in the high schools in

* Bu çalışma Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalında 2008 yılında tamamlanan "Kuantum Biliminin Getirdiği Yenilikler Işığında Ruhsal Zekânın Edebiyat Eğitiminde Kullanılması" adlı doktora tezinin verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

provincial center of Ankara and 31 teachers attending their classes of Turkish Language and Literature. For testing the consistency of teachers' behaviors, students in the sample group have been asked whether their teachers were conducting certain behavior and techniques. The result of this study is that there is a meaningful level of difference between abilities of teachers and the opinion of students about these features.

Keywords: *Spiritual intelligence, Holistic thinking, Literature education, Teaching methods.*

GİRİŞ

“Türk Edebiyatı” ve “Dil ve Anlatım” ders programları dört dil becerisini kazandırmayı esas alan bir yaklaşımı benimsemektedir. Öğrencilerin metnin içeriğini tam olarak kavrayamamaları, metni oluşturan unsurlar arasında bağlantı kuramamaları gibi sorunlar edebiyat dersinde karşılaşılan problemlerin başında gelmektedir. Bilimsel ve yazınsal metinlerde öğrenciler metnin içyapısının sağladığı düşünce ve duygu dünyasından faydalanamadıkları için zorluk yaşamaktadırlar. Edebiyat dersinde bir metnin tüm boyutlarıyla kavranmasının sağlama ve bu doğrultuda yöntemler geliştirme gerekliliği son zamanlarda eğitim sistemimizde kullanılan yapılandırıcı yaklaşımın da tabanını oluşturmaktadır.

Ruhsal Zekâ

Dil, bilişsel açıdan düşünüldüğünde hafıza, kıyaslama, problem çözme, karar verme gibi süreçleri de kapsar. Araştırma yöntemlerindeki son gelişmeler sayesinde dil ve beyin ilişkisi hakkında önemli bulgular elde edilmektedir. Bu alandaki çalışmalarla beynin hangi bölgesinde hangi işlevin meydana geldiğini gösteren beyin haritaları ortaya çıkarılmıştır (Ergenç, 1994, 39). Dil süreçleri, görme, duyuşal merkezlerin ve motor tepkilerin kontrolü beynin belirli bölgelerinde gerçekleşirken “bellek, algı, düşünme ve problem çözme” gibi bilişsel süreçler beynin tamamına yayılmış alt işlevlere ayrılır (Solso, Maclin ve Maclin, 2007, 52). Buna göre öğrenme beynin belirli bir bölgesinde meydana gelmez, beynin tamamında gerçekleşir.

Beynin bağlam, anlam ve yapı düzeyinde algılanan bilgileri aynı anda birleştirme özelliği vardır. Yapılan araştırmalar, beynin üç çeşit düşünme türü olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu üç tür düşünme akılcı, duyuşal ve ilişkilendirici yönlerden ele alınır;

ancak, genellikle düşüncenin akılcı ve duygusal yanı üzerinde durulmuştur. Günümüzde düşüncenin akılcı ve duygusal yanı kadar, iç yönünün de ele alınması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Amerikalı bilim uzmanı Danah Zohar, bu üç tür düşünmeyi fizik ve psikoloji ile ilişkilendirmiştir. Bu düşünce türlerini açıklarken Marshall'ın "Three Kinds of Thinking" makalesini esas almıştır (1996, 729-738).

Birinci düşünme türü, akılcı ve kurallara bağlı olarak rasyonel zekâmızı oluşturur. İkincisi, duygusal zekâmızı oluşturan ilişkilendirici düşünme türüdür. Üçüncüsü ise yaratıcı, birleştirici ruhsal zekâyı oluşturur (Zohar, 2004). Zohar ve Marshall'a göre Gardner'ın ifade ettiği zekâ çeşitleri üç temel zekânın "varyasyonları ve de bunların ilişkili sinir düzenişleri" dir (2004, 16).

Bu sistem kuantumun "bütüncü" anlayışıyla benzeşmektedir. Bu bağlamda bütüncülükle anlatılmak istenen şudur: Bir kuantum sistemindeki birçok tekil parça öylesine bir araya gelmiştir ki, tek bir birleşik bütün gibi davranmaktadırlar (Zohar ve Marshall, 2006, 111). Örneğin, sesli okuma beyindeki altı farklı bölgenin katılımıyla gerçekleşir (Benson, 1994).

Zohar ve Marshall, üçüncü düşünme türüyle ilişkilendirdikleri ruhsal zekânın bilimsel varlığını nörolojik, psikolojik, antropolojik ve dil bilim araştırmalarından hareketle ortaya koyar. Bu araştırmalar şunlardır:

1. Wolf Singer'in 1990'lardaki "bağlayıcı sorunu" çalışması,
2. Rodolfo Llinas'ın Singer'in çalışmasının gelişmiş bir versiyonu olan beyindeki 40 Hz'lik salınımlar,
3. Terrance Deacon'un "Symbolic Species" kitabında bahsettiği dilin gelişmesi ile ilgili düşünceleri.

Singer ve Gray'in "bağlayıcı sorunu" üzerine yaptıkları çalışma beyindeki aynı nesneyi algılayan sinir hücresi demetlerinin, eşzamanlı olarak benzer frekanslarda (40 Hz'lik civarı) salınım gösterdiğini ortaya koyar (Singer, 1995, 555-586). Singer, beyinde

deneyimlerimizi birleştirmeye ve anlamlandırmaya ayrılmış sinirsel bir işlemin varlığını ortaya koyar (1999, 391-393).

Llinas'ın Singer'in gelişmiş bir versiyonu olan çalışması ise, uyku ve uyanıklık durumundaki hâl ile beyindeki bilişsel olayların arasındaki bağlantıyı ortaya koyan ruhsal zekâyı dair ipucu veren bir araştırmadır. Yapılan deneylerde, 40 Hz'lik salınımların hem tamamen uyanık hâlde hem de rüya görürken yani REM uykusunda beyinde var oldukları görülmüştür (Llinas ve Ribary, 1993, 2078-2081).

40 Hz'lik salınım, algılama ve bilişsel bir deneyim gerçekleştiği anda meydana gelmektedir (Pare ve Llinas, 1995). Tüm beyin yarımküresinde meydana gelen 40 Hz'lik salınımlar bilinç ve algılamayla ilişkilidir (Ribary, Ioannides, Singh, Hasson, Bolton, Lado, Mogilner ve Llinas, 1991, 11039).

Ruhsal zekânın varlığına dair Zohar'ın son olarak gösterdiği kanıt ise Terrance Deacon'un 1997'de yayınlanan "The Symbolic Species" (Sembolik Türler) kitabında bahsettiği dilin kökeni ile ilgili görüşleridir. Deacon, dilin orijini ile ilgili tüm bilinmesi gerekenlerin bilişsel yeteneklerin ve beyin yapılarındaki farklılıklarda gözlenebileceğini belirtir (1997, 25). Benzerlik, ilişki, kural, sebep olma, nedensellik ve uzlaşma özelliklerine bağlı olarak dilin ifade biçimini işaret, gösterge ve sembol olarak ele alır. Deacon'un beyindeki sembolik hayal gücü, ruhsal zekâ olarak adlandırılan zekâ merkezinin temelini oluşturmaktadır.

Ruhsal zekâyı kısaca, anlam ve değerlerin insan zihninde bütüncü bir yaklaşımla ele alınması olarak tarif edebiliriz.

Ruhsal Zekâ ve Edebiyat Eğitimi

Edebiyat eğitiminde üzerinde durulması gereken husus, ruhsal zekânın bir duyguyu, düşünceyi veya olayı tüm boyutlarıyla bütünü içinde kavramayı sağlama özelliğidir. Edebiyat eğitimi sırasında verilen her bilginin öğrencinin geçmişte elde ettiği bilgiler, günlük yaşamında ve ileride kullanacağı alanlar ve diğer bilgi platformlarıyla sistemli bir biçimde birleştirilmesi, düşünce sisteminin gelişmesine önemli ölçüde etki edecektir.

Özellikle edebiyat derslerinde çoğunluğu soyut bilgilerin bir bütün hâlinde üçüncü boyutu, derinliği ve işlevselliği ile kazandırılması. Öğrencilerin objeleri zengin ve derin bir biçimde anlaması ve bunlar arasından bağlama uygun bağlantı kurması çok önemlidir. Bu sadece edebiyat eğitimi için değil, diğer bilim ve sanat dallarının eğitimi için de geçerlidir. Öğrencilerin olay ve durumların sebeplerini belirlemeleri, bağlantı kurmaları ve anlam çıkarmaları gerekir. Bilgiyi sadece nesnel açıdan algılamaları değil, aynı zamanda hayatlarında kullanmaları, deneyimlerle ve günlük hayatla ilişkilendirmeleri amaçlanmaktadır. Bu noktada, öğretmenlerin de kendi anlama sistemlerinin hayatlarında ne derece rol oynadığının farkına varmış olmaları gerekir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacının amacı ruhsal zekânın edebiyat eğitimindeki yerini ve önemini vurgulamak, Türk Edebiyatı dersinde öğretmenlerin ruhsal zekâyı geliştirmeye yönelik ders işleme konusundaki görüşlerinin öğrenci görüşleri ile tutarlılığını ortaya çıkarmaktır.

Araştırmanın Önemi

Bilginin doğru ve eksiksiz algılanması, bilgiyi taşıyan ve depolayan unsurların başında gelen dil ile ilişkilidir (Yalçın, 2006, 9). Bu bağlamda bütünsel eğitimin öğrenciler açısından önemi, onların öğrenmeleri gereken en önemli şeyin “anlam” olduğudur. Anlamlı gelmeyen bilgileri öğrenmek zor gelirken anlamlı olan ve daha az çaba gerektirenlerin tercih edildiği görülür. Bütünsel yaklaşımın birinci hedefi anlamın kavranmasıdır.

Varsayımlar

Öğrencilerin metin anlama çalışmasına ve anket formuna verdikleri cevapların doğru olduğu, öğretmenlerinin tutum ve davranışlarıyla örtüştüğü kabul edilmektedir.

Öğretmenlerin anket formundaki sorulara verdikleri cevapların doğru olduğu, bu formda belirttikleri davranışların sınıf içi ve dışı uygulamalarıyla örtüştüğü kabul edilmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırma kapsamındaki örneklem grubu, Ankara ili merkez ilçelerdeki 15 ortaöğretim kurumunda 10. sınıfa devam eden 540 öğrenci ve bu öğrencilerin Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım derslerine giren 31 edebiyat öğretmeni ile sınırlıdır.

Araştırma, öğretmenlerin ruhsal zekâyı geliştirmeye yönelik ders işleme becerilerine ilişkin görüşleri ile aynı konudaki öğrenci görüşleri tutarlılığı ile sınırlıdır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, ruhsal zekâyı yönelik ders işleme becerileri belirlenmiştir. Araştırmada, konuyla ilgili durumu betimlemeye çalışan, tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2003, 77).

YÖNTEM***Evren ve Örneklem***

Ankara ilindeki tüm öğrenci ve öğretmenler araştırmaya dâhil edilemeyeceğinden örneklem yöntemi kullanılmıştır. Tabakalı örneklem; evrendeki alt grupların örneklemde temsil edilmelerinin garanti altına alındığı örneklemdir. Bu yöntemle evren benzer alt evrenlere ayrılacağından daha küçük örneklemle daha temsili istatistiklere ulaşılmaktadır. Alt gruplar arasında karşılaştırma yapmak kolaylaşmaktadır (Balcı, 2001).

Veri Toplama Araçları

Araştırma konusunda hem öğrenci hem de öğretmen görüş, davranış ve tutumu arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Paralel Formlar Yöntemi tercih edilmiştir. Konumuzla ilgili kaynaklar taranarak ruhsal zekânın tanımından hareketle soru başlıkları belirlenmiştir. Öğretmenlere yönelik sorular, yönlendirici olmaması için

soru sorma teknikleri dikkate alınarak çoktan seçmeli, öğrenci anketi ise 5'li Likert hazırlanmıştır.

Anket Sonuçlarını Değerlendirme

Öğrencilere anket sorularında “her zaman” seçeneğini işaretlemeleri durumunda “1”, çoğu zaman, ara sıra, çok seyrek ve hiçbir zaman seçenekleri için de “0” puanı verilmiştir. Öğretmenlere uygulanan anket sonuçları ruhsal zekâyı geliştirmeye uygun ders işlendiğini yansıtan seçeneğe “1”, diğer seçeneklere “0” puan verilerek değerlendirilmiştir. “Diğer” seçeneğinin işaretlenmesi durumunda, yapılan açıklama soruda belirtilen davranış veya tekniğin uygulandığını gösteriyorsa doğru kabul edilmiştir.

Öğretmenlere uygulanan anket soruları öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevaplarla karşılaştırılarak öğretmen cevaplarının ne derece doğruyu yansıttığına bakılmıştır. Öğrenci beklentileri ile öğretmen beklentileri arasındaki uyumu göstermesi açısından her sorunun karşılaştırması yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler istatistiksel çözümlenmeleri yapılmak üzere SPSS (Statistic Package For Social Science) programına aktarılmıştır. Verilerin analizinde Cronbach alfa, frekans, yüzde, aritmetik ortalama, t-testi ve varyans analizinden (Kruskal-Wallis, ANOVA ve Mann-Whitney U testleri) yararlanılmıştır.

BULGU ve YORUMLAR

Ruhsal zekânın tanımından yola çıkarak oluşturulan alt başlıklardan hareketle öğretmen ve öğrencilere yönelik sorular hazırlanmıştır. Ankete verdikleri cevaplardan elde edilen sonuçlara göre, öğrenci ve öğretmen cevapları arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Bu da öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında tutarlılık olmadığını göstermektedir.

Tablo 1. Bağlama Yönelik Kelime Çalışması Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Metin işlerken kelime çalışmalarına ne kadar önem veriyorsunuz?	f	%
1	18	58,1
0	13	41,9
Toplam	31	100,0

Öğretmenlerin metin işlerken kelime çalışmalarına verdikleri önemle ilgili sorduğumuz sorunun cevabı “Tüm çalışmaları bir bütünün parçası olarak dersin tamamına yayıyorum.” seçeneğidir. Bu konuda bütüncül yaklaşıma uygun ders işledikleri yönünde görüş bildiren öğretmenler (% 58,1) ile öğretmenlerinin kelime çalışmalarına her zaman (33,1) önem verdiğini belirten öğrenci görüşü arasında fark vardır. Buna göre, öğretmen ve öğrenci cevapları arasında tutarsızlık görülmektedir. Kelime çalışmalarını “Metnin bağlamından hareketle açıklarım.” cevabını veren öğretmenlerin oranı % 58,1’dir. Öğrencilerin % 45,2’si öğretmenlerinin kelime çalışmalarını metindeki anlamına, bağlamına göre işlediklerini düşünmektedir. Bu konuda öğretmen davranışı ile öğrenci görüş oranları birbirine yakındır.

Tablo 2. Bağlama Yönelik Kelime Çalışması Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Metinde geçen kelimelerle ilgili çalışmalarınız aşağıdakilerden hangisine uygundur?	f	%
0	9	29,0
1	18	58,1
Toplam	27	87,1
Boş	4	12,9
Toplam	31	100,0

Kelime çalışmalarını “Metnin bağlamından hareketle açıklarım.” cevabını veren öğretmenlerin oranı %58,1’dir. Öğrencilerin %45,2’si öğretmenlerinin kelime çalışmalarını metindeki anlamına, bağlamına göre işlediklerini düşünmektedir. Öğretmen davranışı ile öğrenci görüş oranları birbirine yakındır.

Tablo 3. Bağlama Yönelik Cümle Çalışması Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste konuşurken kurduğunuz cümleler ile ilgili aşağıda verilen durumlardan hangisi en çok size uyar?	f	%
0	1	3,2
1	30	96,8
Toplam	31	100,0

Tablo 3'te öğretmenlerin derste kurdukları cümle yapısı ile ilgili görüşleri ve öğrencilerin bu konudaki yaklaşımları verilmiştir. Öğretmenlerin % 96,8'i "kısa ve anlaşılır cümleler kurmaya özen gösteririm." cevabını vermiştir. Sadece bir öğretmen uzun cümleler kurduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin % 57,0 'si öğretmenlerinin "her zaman" kendilerinin anlayabileceği cümleler kurduklarını düşünmektedir. Ancak oranlar arasında önemli bir fark vardır.

Tablo 4. Bağlama Yönelik Metin Çalışması Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Metni işlemenizle ilgili aşağıda belirtilenlerden hangisi size en uygundur?	f	%
0	13	41,9
1	18	58,1
Toplam	31	100,0

Öğretmenlerin metni işleme ile ilgili davranışlarına verdikleri cevaplar % 58,1'lik oranla "Metnin tamamına yönelik açıklama yaparım." şeklindedir. Öğrencilerin bu konudaki görüşleri öğretmenleri ile aynı yöndedir. Öğretmenlerinin metnin tamamını kapsayan açıklama yaptıklarını belirten öğrenci oranı % 44,8'dir. Buna göre öğretmen ve öğrenciler yakın görüştedir.

Tablo 5. Bağlama Yönelik Metnin Konusuyla İlgili Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Metinde ele alınan konu hakkında bilgi verirken aşağıda belirtilen ifade şekillerinden hangisini en çok kullanırsınız?	f	%
0	18	58,1
1	10	32,3
Toplam	28	90,3
Boş	3	9,7
Toplam	31	100,0

Öğretmenlerin metinde ele alınan konu hakkında bilgi verirken kullandıkları ifadeye ilişkin görüşlerinin oranı "Konuyu anlatırken metnin bütünü kapsayan ifadeler kullanırım." cevabını verenler için % 32,3'tür. % 58,1'i bütüncül yaklaşıma uymayan yanıtları tercih etmiştir. Öğrencilerin % 43,9'u öğretmenlerinin metnin bütününe yönelik ifadeler kullandıklarını belirtmiştir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin uygulaması ile öğrenci görüşleri birbiriyle örtüşmemektedir. Öğretmenler ruhsal zekâyı geliştirmeye yönelik ders işlemedikleri hâlde öğrenciler beklenen şekilde ders işlendiği yönünde cevap vermişlerdir.

Tablo 6. Bağlama Yönelik İlişkilendirme Çalışması Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Bir sonraki derste yapacaklarınızı aşağıdaki yollardan hangisi ile açıklarsınız?	f	%
0	9	29,0
1	21	67,7
Toplam	30	96,8
Boş	1	3,2
Toplam	31	100,0

Tablo 6’da görüldüğü üzere öğretmenlerden % 67,7’si bir sonraki derste yapacaklarını açıklama ile ilgili “Önceki derslerle ilişkilendirerek ne yapılacağını tam anlamalarını sağlarım.” cevabını vermiştir. Aynı konuda öğrencilerin % 15,6’sının “her zaman” cevabı öğretmenleriyle aynı görüşte olmadıkları sonucunu göstermektedir.

Tablo 7. Bağlama Yönelik İlişkilendirme Çalışması Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste örnek gösterme veya etkinlik amacıyla metin seçerken aşağıda verilen özelliklerden öncelikle hangisini dikkate alırsınız?	f	%
0	12	38,7
1	18	58,1
Toplam	30	96,8
Boş	1	3,2
Toplam	31	100,0

Derste örnek gösterme veya etkinlik amacıyla metin seçerken öğretmenlerin % 58,1’i “Bütünlüğü olan metinleri tercih ederim.” cevabını vermiştir. Öğrencilerin % 33,7’si “her zaman” öğretmenlerinin metin seçerken bütünlük taşımaya dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen ve öğrenci görüşleri birbiriyle örtüşmemektedir.

Tablo 8. Bağlama Yönelik Metin Unsurları Çalışması Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste öğrencilere metni kavratırken aşağıdaki unsurlardan hangisi üzerinde en çok duruyorsunuz?	f	%
0	2	6,5
1	29	93,5
Toplam	31	100,0

Öğretmenlere metni kavratırken en çok hangi unsurlar üzerinde durdukları sorulmuştur. % 93,5’i “Hem olaylara hem bilgilere değinirim.” cevabını vermiştir. Öğrencilerin %

56,1'i öğretmenlerinin "her zaman" metindeki bütün unsurlardan bahsettiklerini belirtmiştir. Buna göre metni tüm unsurlarıyla işlemek konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri tutarsızdır.

Tablo 9. Metnin Anlaşılmasına Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste metnin anlaşılmasına ne kadar önem veriyorsunuz?	f	%
0	11	35,5
1	19	61,3
Toplam	30	96,8
Boş	1	3,2
Toplam	31	100,0

Tablo 9'da öğretmenlerin metnin anlaşılmasına verdikleri önem derecesi ve öğrencilerin bu konuda öğretmenlerinin tutumlarına ilişkin frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Öğretmenlerin % 61,3'ü "Dersi tüm yönleriyle bir bütün olarak görüyorum" cevabını vermiştir. Buna karşılık öğrencilerin % 22,8'i öğretmenlerinin "her zaman" dersin tamamını metnin anlaşılmasına ayırdıklarını belirtmiştir. Bu bulgular, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin birbirinden farklı olduğu sonucunu göstermektedir.

Tablo 10. İlişkilendirmeye Yönelik Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri

İşlediğiniz metni önceki metinlerle ilişkilendirmeye ilgili aşağıda belirtilenlerden hangisini yaparsınız?	f	%
0	2	6,5
1	29	93,5
Toplam	31	100,0

Tablo 10'da öğretmenlerin metni daha önce işledikleriyle ilişkilendirme konusundaki tutum ve davranışları ile ilgili olarak "Metni daha önce işlediklerimizden ilgili olanlarla ilişkilendiririm." cevabını verme oranının % 93,5 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %34,3'ü "her zaman" cevabını vermiştir.

Tablo 11. Dil ve Anlatım Çalışması Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Metni işlerken metindeki dil ve anlatım özelliklerini kullanmayla ilgili aşağıda belirtilen durumlardan hangisi size en uygundur?	f	%
0	12	38,7
1	17	54,8
Toplam	29	93,5
Boş	2	6,5
Toplam	31	100,0

Öğretmenlerin metindeki dil ve anlatım özelliklerini kullanmayla ilgili davranışları ile öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin frekans ve yüzdeleri verilmiştir. Öğretmenlerin % 54,8'i "Metnin bütününe değerlendirerek açıklarım." cevabını vermiştir. Öğrencilerin % 43,3'ü öğretmenlerinin "her zaman" metnin bütününde kullanılan dil ve anlatım özelliklerine değindiğini belirtmiştir. Bu konuda öğrenci ve öğretmen görüşleri birbirine yakındır.

Tablo 12. Metnin Planına Yönelik Çalışma Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Metnin planıyla ilgili aşağıda belirtilen durumlardan hangisi size en uygundur?	f	%
0	18	58,1
1	13	41,9
Toplam	31	100,0

Metnin planıyla ilgili olarak öğretmenlerin % 41,9'u "Metnin planını kavratmak yerine metni bir bütün hâlinde görmelerini sağlarım." cevabını vermişlerdir. Ancak bu cevabı vermeyenlerin oranı % 58,1'dir. Öğrencilerin % 30,9'u "her zaman" öğretmenlerinin metnin planını vermek yerine metnin tamamından bahsettiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda öğrenci ve öğretmen görüşlerinin tutarlı olduğu söylenebilir.

Tablo 13. Yeni Bilgileri Kavratmaya Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste öğrencilere metinde geçen yeni bir bilgi ve kavramı açıklarken aşağıdaki maddelerden hangisini uygularsınız?	f	%
0	4	12,9
1	27	87,1
Toplam	31	100,0

Öğretmenlerin derste metinde geçen yeni bir bilgi ve kavramı açıklamak için uyguladıkları yol ile ilgili cevapları ve öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin yüzde ve frekansları değerlendirildiğinde öğretmenlerin % 87,1'inin "Bilgi ve kavramların metinle ve birbiriyle olan ilişkisini görmelerini sağlarım." cevabını verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin % 33,3'ü bu konuyla ilgili olarak "her zaman" seçeneğini tercih etmişlerdir.

Tablo 14. Metnin Konusunu Kavratmaya Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste işlediğiniz metnin konusunu kavratma ile ilgili aşağıdaki durumlardan hangisi size en uygundur?	f	%
0	9	29,0
1	21	67,7
Toplam	30	96,8
Boş	1	3,2
Toplam	31	100,0

Araştırma alanına giren öğretmenlere “Derste işlediğiniz metnin konusunu kavratma ile ilgili aşağıdaki durumlardan hangisi size en uygundur?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin % 67,7’si “Metindeki unsurlardan hareketle kavratırım.” cevabını vermiştir. Öğrencilerin % 46,7’si “her zaman” cevabını vererek öğretmenlerinin metnin konusunu kavratırken metindeki diğer unsurlardan faydalandığını belirtmişlerdir. Ancak öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında fark görülmektedir.

Tablo 15. Duygu ve Hislere Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste işlediğiniz metinde ele alınan duygu ve hislerle ilgili aşağıdaki durumlardan hangisi size en uygundur?	f	%
0	5	16,1
1	26	83,9
Toplam	31	100,0

“Derste işlediğiniz metinde ele alınan duygu ve hislerle ilgili aşağıdaki durumlardan hangisi size en uygundur?” sorusuna öğretmenlerin %83,9’u “Öğrencilerde ne tür duygu ve hisleri uyandırdığını sorgularım.” şeklinde cevap vermiştir. Öğretmenlerinin metindeki duygu ve hislerin kendilerinde neler uyandırdığını sorguladıklarını belirten öğrencilerden “her zaman” (%28,5) diyenlerin oranı öğretmen oranından oldukça düşüktür.

Tablo 16. Ön Bilgi Vermeye Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerinizin ilk kez karşılaştığı bir konuyu kavramaları için aşağıda belirtilen durumlardan hangisini uygularsınız?	f	%
0	15	48,4
1	16	51,6
Toplam	31	100,0

Ön bilgi vermenin gerekliliğini sorgulamak için “Öğrencilerinizin ilk kez karşılaştığı bir konuyu kavramaları için aşağıda belirtilen durumlardan hangisini uygularsınız?” sorusu

sorulmuştur. Öğretmenlerin % 51,6'sı “Konuyla ilgili ön bilgi veririm.” cevabı vermiştir. Öğrencilerin % 40,7'si öğretmenlerinin “her zaman” ilk kez karşılaştıkları bir konuyla ilgili ön bilgi verdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 17. Kanıt Göstermeye Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerinize konunun önemini belirtmede duygusal davranış (mutluluk, üzüntü vb.) ve konuyla ilgili (“Her yıl 100 hektar orman yok ediliyor.”) kanıtları kullanmaya yönelik aşağıda verilenlerden hangisi size en uygundur?	f	%
0	14	45,2
1	17	54,8
Toplam	31	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerden %54,8'i bir konunun anlatımında gerekli kanıtları konuyu ilişkilendirerek verdiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerden % 26,7'si öğretmenlerinin kanıt gösterirken “her zaman” ilişkilendirme yaptıkları cevabını vermişlerdir.

Tablo 18. Özetlemeye Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

İşlenen konuyu özetleme ile ilgili aşağıda verilenlerden hangisi size en uygundur?	f	%
0	13	41,9
1	18	58,1
Toplam	31	100,0

Öğretmenlerden % 58,1'i derste işlenen konuyu özetleme ile ilgili sorulan soruya “Her konu bitiminde özet yaparım.”cevabını vermişlerdir. Öğrencilerden %35,4'ü öğretmenlerinin konuyu özetlediklerini belirtmiştir.

Tablo 19. Kendi hayatları ve Metin arasında Bağlantı Kurmaya Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerin kendi hayatları ve metnin konusu arasında bağlantı kurmasını sağlamakta ilgili aşağıdaki durumlardan hangisi size uygundur?	f	%
0	3	9,7
1	28	90,3
Toplam	31	100,0

Öğrencilerin kendi hayatları ve metnin konusu arasında bağlantı kurmasını sağlamakla ilgili öğretmenlerin uyguladığı davranış sorulmuştur. Öğretmenlerin % 90,3'ü “Öğrencilerin deneyimlerini her zaman metinle ilişkilendirmelerini isterim.” cevabını

vermiştir. Öğrencilerden % 29,6'sı öğretmenlerinin “her zaman” metnin konusu ve kendi deneyimleri arasında ilişki kurmalarını sağladıkları görüşüne sahiptir.

Tablo 20. Metni Günlük Yaşamla İlişkilendirmeye Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

İşlediğiniz metni öğrencilerin günlük yaşamlarıyla ilişkilendirmeleri ile ilgili aşağıda belirtilen durumlardan hangisi size en uygundur?	f	%
0	6	19,4
1	25	80,6
Toplam	31	100,0

Tablo 20’de metni öğrencilerin günlük yaşamlarıyla ilişkilendirme konusunda öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşleri yer almaktadır. Öğretmenlerden %80,6’sının “Metnin günlük yaşamda nerede ve nasıl karşımıza çıkacağı hakkında bilgi veririm.” cevabına karşılık öğrencilerden %30,0’ı öğretmenlerinin “her zaman” metni günlük yaşamla ilişkilendirdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 21. Bakış Açısına Yönelik Soruya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerinizin metinde geçen olay ve durumlara karşı bakış açılarıyla ilgili aşağıda belirtilen durumlardan hangisi size en uygundur?	f	%
0	8	25,8
1	23	74,2
Toplam	31	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlere öğrencilerin metinde geçen olay ve durumlara karşı bakış açıları sorulmuştur. Öğretmenlerin % 74,2’si öğrencilerin metni “Hem kendi açılarından hem de başkalarının bakış açısından değerlendirmelerini isterim.” cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin % 31,7’si “her zaman” öğretmenlerinin metni her yönüyle değerlendirmelerini istediklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında tutarsızlık vardır.

Tablo 22. Öğrencilerin Düşüncelerini İfade etmeye Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste öğrencilerin düşüncelerini ifade etmelerini yönelik tavırlarımızla ilgili aşağıda verilen durumlardan hangisi size en uygundur?	f	%
0	15	48,4
1	16	51,6
Toplam	31	100,0

Öğretmenlerin derste öğrencilerin düşüncelerini ifade etmelerine yönelik davranışlarıyla ilgili verdikleri cevapların % 51,6'sı “Öğrencilerin eleştiri yapmalarına ve yorumlamalarına her zaman izin veririm.” seçeneğidir. Öğrencilerden % 52,8'i öğretmenlerinin derste eleştiri ve yorum yapmalarına “her zaman” izin verdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 23. Öğrencilerin Kendilerini İfade Etmeye Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste öğrencilerin düşüncelerini ifade etmelerini yönelik tavırlarınızla ilgili aşağıda verilen durumlardan hangisi size en uygundur?	f	%
0	11	35,5
1	20	64,5
Toplam	31	100,0

Araştırma alanında yer alan öğretmenlere öğrencilerin herhangi bir konuda kendilerini rahatça ifade edebilmelerinde en çok dikkat ettikleri durum sorulmuştur. Öğretmenlerin % 64,5'u öğrencilerinin “Konuyu kendi ifadeleriyle değerlendirmelerini isterim.” cevabını vermiştir. Öğrencilerden % 52,8'i öğretmenlerinin “her zaman” konuyu kendi ifadeleriyle değerlendirmelerine izin verdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 24. Öğrencilerin Eleştiri Yapmalarına Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerin herhangi bir konuda kendilerini rahatça ifade edebilmelerinde en çok neye dikkat edersiniz?	f	%
0	9	29,0
1	22	71,0
Toplam	31	100,0

Öğretmenlere öğrencilerin herhangi bir konuda eleştirilerini dinlemeyle ilgili tutumları sorulmuştur. “Dersin her aşamasında ve her konuda eleştiri yapmalarına izin veririm.” cevap oranı % 71,0'dır. Öğrencilerden % 43,1'i öğretmenlerinin “her zaman” eleştiri yapmalarına izin verdiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 25. Öğrencilerin Dikkatini Çekmeye Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste öğrencilerin dikkatini metne çekmek amacıyla aşağıdaki davranışlardan hangisini daha çok yaparsınız?	f	%
0	24	77,4
1	6	19,4
Toplam	30	96,8
Boş	1	3,2
Toplam	31	100,0

Öğretmenlere sınıfta öğrencilerin dikkatini çekme ile ilgili görüşleri sorulmuştur. % 19,4'ü “Anlatılanları görselleştirerek metnin tamamını gösteririm.” cevabını vermişlerdir. Dersi ruhsal zekâya yönelik işleme becerisinin dışındaki cevapları yanıtlayan öğretmenlerin oranı % 77,4'tür. Öğrencilerin öğretmenlerinin metinde anlatılanları görselleştirme ile ilgili “her zaman” uyguladıklarına yönelik cevapları % 18,3'tür. Öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki yüzde farkı, bu konuda aynı görüşte olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 26. Metni Kavratmaya Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Bir metnin kavratılması için yapılması gerekenlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi size en uygundur?	f	%
0	3	9,7
1	27	87,1
Toplam	30	96,8
Boş	1	3,2
Toplam	31	100,0

Öğretmenlere bir metnin kavratılması için yapılması gerekenlerle ilgili görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin % 87,1'i metni kavramak için bilgi ve duygular arasındaki bağlantı kurulması gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin % 27,4'ü öğretmenlerinin “her zaman” metni kavratmak için bilgi ve duygular arasındaki bağlantıyı ortaya çıkardığını belirtmişlerdir.

Tablo 27. Sorulan Sorulara Verdikleri Cevaplara Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerin sorularınıza verdikleri cevapları nasıl değerlendirirsiniz?	f	%
0	16	51,6
1	15	48,4
Toplam	31	100,0

Öğrencilerin sorulan sorulara verdikleri cevaplarla ilgili olarak öğretmen görüşlerinin % 51,6'sı ruhsal zekâyı geliştirmeye yönelik ders işleme beceri ve tekniklerine uymayan uygulamaları işaretlemişlerdir. Öğretmenlerden % 48,4'ü ise cevapları konuyla ilgisi bakımından değerlendirdiğini belirtmiştir. Öğrencilerin % 40,0'ı öğretmenlerin beklentilerinin konuyla ilgisi olan cevaplar yönünde olduğudur.

Tablo 28. Duygu ve Hislere Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Sorduğunuz sorulara karşılık öğrencilerin metni anladıklarını belirtmek için hangi ifadeye uygun olarak cevaplar vermelerini istersiniz?	f	%
0	13	41,9
1	17	54,8
Toplam	30	96,8
Boş	1	3,2
Toplam	31	100,0

Öğretmenlere, sordukları sorulara karşılık öğrencilerin metni anladıklarını belirtmek için ne tür cevaplar vermelerini bekledikleri sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin % 54,8'i "Metnin bütününe yönelik fikirler üretmelerini beklerim." cevabını vermiştir. Bu soruya öğrencilerin % 28,5'i "her zaman" metnin tamamına yönelik yeni fikirler üretmelerinin beklendiğini belirtmişlerdir.

Tablo 29. Metne Ait Unsurları Kavratmaya Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Metne ait unsurları kavratırken aşağıdakilerden hangisi sizin uygulamalarınıza en uygundur?	f	%
0	27	87,1
1	4	12,9
Toplam	31	100,0

Tablo 29'da öğretmenlerin metne ait unsurları kavratma ile ilgili görüşleri ve bu konuda öğrencilerin öğretmen davranışlarına ilişkin değerlendirmeleri verilmiştir. Öğretmenlerin % 12,9'u "Tamamının kavranması gerekir." cevabını vermiştir. Geri kalan % 87,1'i bütüncül yaklaşımın dışında olan cevapları tercih etmişlerdir. Öğrencilerden % 38,9'u ise öğretmenlerinin "her zaman" metne ait unsurların (konu, ana fikir, kişiler, dil ve anlatım, kelime) tamamını kavradıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 30. Drama Yöntemini Kullanmaya Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste metin işlerken drama (canlandırma) yöntemini hangi sıklıkla kullanırsınız?	f	%
0	8	25,8
1	23	74,2
Toplam	31	100,0

Araştırma kapsamındaki öğretmenlere derste metin işlerken drama (canlandırma) yöntemini hangi sıklıkta kullandıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin % 74,2'si bu yöntemi kullandıklarını belirtmiştir, ancak öğrencilerden öğretmenlerinin drama yöntemini kullandığı görüş oranı % 16,7'dir.

Tablo 31. Öğrenme Şekline Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Aşağıdaki öğrenme şekillerinden hangisini en çok desteklersiniz?	f	%
0	7	22,6
1	24	77,4
Toplam	31	100,0

Öğrenme şekilleriyle ilgili sorulan soruya öğretmenlerden % 77,4'ü ruhsal zekâyı geliştirmeye yönelik ders işleme biçimine uygun olan ilişkilendirerek öğrenme cevabını vermiştir. Bu konudaki öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde % 28,9 oran, öğretmenlerin “her zaman” konuları, kavramları, okudukları metinleri birbiriyle veya farklı unsurlarla ilişkilendirerek öğrettikleri yönündedir.

Tablo 32. Etkinlikleri Uygulamaya Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Derste metnin kavranmasına yönelik yaptırdığınız etkinlikleri nasıl uygularsınız?	f	%
0	8	25,8
1	23	74,2
Toplam	31	100,0

Tablo 32'de öğretmenlerin metnin kavranmasına yönelik yaptırdıkları etkinlikleri nasıl uyguladıklarına dair görüş oranları ve öğrencilerin bu konudaki cevap yüzdeleri görülmektedir. Öğretmenlerin % 74,2'si “Becerileri birbiriyle bağlantılı olarak ele alırım.” cevabını vermiştir. Öğrencilerin % 32,6'sı “her zaman” öğretmenlerinin metni kavratırken tüm becerilere (okuma, dinleme, konuşma, yazma) yönelik ders işlediklerini belirtmiştir.

Tablo 33. Metinle İlgili Sorulara Verdikleri Cevaplara Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerin metinle ilgili sorulara verdikleri cevaplar karşısında aşağıdakilerden hangi davranışı daha çok yaparsınız?	f	%
0	11	35,5
1	20	64,5
Toplam	31	100,0

Öğrencilerin metinle ilgili sorulara verdikleri cevaplar karşısında öğretmenlerin %64,5'i "Bütünü kapsayan cevapları beğenirim." seçeneğini işaretlemiştir. Öğrenciler bu konuda %27,8'lik oranla "her zaman" cevabına sahiptir.

Tablo 34. Görsel Malzeme Kullanmaya Yönelik Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Ders işlerken görsel unsurları (gazete-dergi kupürü, tepegöz, projektör, afiş, fotoğraf vb.) kullanmayla ilgili aşağıda belirtilen durumlardan hangisi size en uygundur?	f	%
0	23	74,2
1	8	25,8
Toplam	31	100,0

Öğrencilerin görsel malzeme kullanma ilgili soruya verdikleri cevaplar karşısında öğretmenlerin %25,8'i görsel malzeme kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler bu konuda %15,4'lük oranla "her zaman" cevabına sahiptir. Her iki grup da görsel malzeme kullanılmadığı yönünde görüş bildirmiştir.

Tablo 35. Öğrenciyi Tanıma Amaçlı Test, Sınav, Anket Uygulamaya Yönelik Soruya Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerin dersinizle ilgili tutum, bilgi ve becerilerini tespit etmek için bir çalışma (sözlü-yazılı sınav, test, anket vb.) yapmayla ilgili aşağıda verilenlerden hangisi size en uygundur?	f	%
0	13	41,9
1	17	54,8
Toplam	30	96,8
Boş	1	3,2
Toplam	31	100,0

Öğrencileri tanımaya yönelik uygulama sorusuna öğretmenlerin %54,8'i olumlu cevap vermiştir. Öğrencilerin %24,4'ü ise "her zaman" cevabına vermiştir. Buna göre

öğretmenlerin öğrenciyi tanıma konusunda uygulama yaptıkları görüşleri öğrenci cevapları ile uyuşmamaktadır.

Tablo 36. Sorumluluk Verme ile İlgili Soruya İlişkin Öğretmen Görüşleri

Öğrencilerinize bir sorumluluk verdiğiniz zaman aşağıdakilerden hangisi en çok önem verdiğiniz bir durumdur?	f	%
0	8	25,8
1	23	74,2
Toplam	31	100,0

Öğrencilere sorumluluk verme sorusuna öğretmenlerin % 74,2'si öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirip getirmediğine önem verdiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 42'sinin görüşü bu doğrultudadır. Ancak sayılar arasındaki farklılık, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin tutarlı olmadığını göstermektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Ankara ilindeki liselerde görev yapan öğretmenlerin, öğrencilere ruhsal zekâyı kullanma becerisi kazandırmaya yönelik tutum ve görüşlerini tespit etmenin yanı sıra edebiyat eğitiminde ruhsal zekânın yerini belirlemek amacıyla hazırlanan araştırma sonucunda öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında tutarsızlık görülmüştür. Bu sonuç, iki biçimde yorumlanmalıdır. Bunlardan birincisi, öğretmen kendisiyle ilgili olarak değerlendirme yaparken nesnel bir davranış gösterememektedir; çünkü, düşündükleri ile uyguladıkları arasındaki farkı göz önünde bulundurmamaktadır. İkinci önemli nokta ise öğretmenin üzerinde durduğunu düşündüğü birçok konuda yeterince vurgulama yapmaması ve tekrarlara yer vermemesidir. Bu nedenle öğrenci bilgiyi tam olarak kavrayamamaktadır.

Öğrencilerin Ruhsal Zekâyı Kullanma Becerilerinin Geliştirilmesi ile İlgili Öğretmenlere Yönelik Öneriler

Öğretmenlerin metin işleme sürecinde kelime, cümle ve metin düzeyinde bağlamsal yaklaşıma ilişkin görüşleri ile aynı konuda öğrencilerin görüşlerinin tutarlı olmadığı

görülmüştür. Öğretmenlerin kelime düzeyinde metnin bağlamından hareketle uygulama yaptıkları, ancak cümle ve metin düzeyinde bütüne yönelik uygulamalar yapmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bir kelime taşıdığı kavram anlamı ve diğer kelimelerle olan ilişkisiyle önem kazanır (Solso ve diğerleri, 2007, 314). Öğretmenler metni doğru işlediklerini düşünmelerine rağmen sınıftaki uygulamalarının söylediklerinden farklı olduğu öğrenci cevaplarıyla doğrulanmıştır. Bu durum, öğretmenlerin bu konuda bilinçli olmadığı veya tercihler arasından ideal olanı seçerek cevap verdikleri şeklinde yorumlanabilir. Parçalar üzerinde yoğunlaşmak, bütüne ait özellikleri algılamayı zorlaştırabilir. Bu nedenle, öğretmenlerin kelime ve cümle çalışmalarını metinden hareketle bir bütün hâlinde uygulamaları gerekir.

Öğrencilerin metinde ilk kez karşılaştıkları bir konu ile ilgili yeterince ön bilgi vermedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu da metnin anlaşılmasını güçleştiren bir durumdur. “İyi bir öğretmen nasıl olmalıdır?” konusunda yapılan bir araştırmada, Avrupalı öğrenciler öğretmenin konuya dair bilgisini beşinci sırada önemli görürken Türk öğrenciler için bu özellik birinci sırada yer almaktadır (Oruç, 2008, 151).

Öğrencilere yeni bir bilgi verirken o bilgiyi kavrayabilmeleri için hafızada onu açığa çıkaracak bir noktaya getirmemiz gerekir, çünkü yeni karşılaşılan durum veya bilgi ile ilgili mutlaka beynimizde bir bilgi vardır. Öğretmene düşen görev, öğrencilerin bu hazır bilgiyi yeni bilgi ile bütünleştirmelerini sağlamaktır.

Öğrenilen her bilginin kendi bütünlüğü içinde özetlenmesi konunun öğrencinin hafızasında yer etmesini sağlar. Öğretmen ve öğrenci görüşleri bu konuda tutarlı bir sonuç vermemiştir. Bu nedenle öğretmenlerin derste uyguladıklarını düşündükleri çalışmaları bilinçli olarak gerçekleştirebilmeleri için bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır. Öğrenciye metnin bütününde yer alan karışık gibi görünen unsurlar, bir düzen içinde ve önemli noktalara değinilerek verildiğinde daha anlaşılır hâle getirilebilir.

Öğretmenlere bir sonraki derste yapacaklarını açıklama, önceki metinlerle ilişkilendirme, metni öğrencilerin günlük yaşamlarıyla ilişkilendirmelerini sağlama gibi becerileri kapsayan sorular sorulmuştur. Öğretmenlerin bunlara yönelik yaptıklarını

belirttikleri uygulamalar ile öğrenci görüşleri arasında tutarlılık görülmemiştir. Beynin üç çeşit çalışma biçiminden birinin ilişkilendirmeci düşünme özelliği taşıdığını ve bunun ruhsal zekânın temelini oluşturduğunu daha önce belirtmiştik. Bu nedenle öğretmenlerin üzerinde en çok durması gereken nokta ilişkilendirme tekniğidir. Ancak yapılan bir araştırmada öğretmenlerin % 14,6'sı öğretilen bilgilerin hayatta kullanılabileceği yönünde görüş bildirmiştir (Karadeniz, 2006, 118). Metinde ele alınan duygu ve düşüncelerin öğrencilerin kendi deneyimleriyle, günlük hayatla ve daha önce edindiği bilgilerle ilişkilendirmesinin sağlanması ruhsal zekâ becerisinin geliştirilmesinde en önemli basamaktır. Öğretmenler gerek sorularla gerek sınıf içi ve dışı etkinliklerle bu ilişkilendirmeleri yaptırmalıdır. Ders kitapları da bu doğrultuda hazırlanmalıdır. Metinler arası ve metin içi ilişkilendirmenin sağlanmasında en önemli görev ders kitabı yazarlarına düşmektedir. Öğretmenin de bu ilişkileri tespit etmesi ve üzerinde titizlikle durması öğrencilerin bu becerilerinin gelişmesine önemli ölçüde katkıda bulunacaktır.

Öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında tutarsızlığın olduğu diğer konu, eleştirel düşünmedir. Öğretmenler öğrencilere bu fırsatı tanıdıkları yönünde görüş bildirirken öğrenciler aksini belirtmişlerdir. Edebiyat eğitiminde eleştirel düşünme çok önemli bir yere sahiptir; çünkü eleştiren öğrenci aynı zamanda şüphe duyan, elindeki bilgileri değerlendirebilen ve mantık yürüten öğrencidir. Bunu yapamayanlar ise “bir bilgiyle ya da olayla karşılaştıklarında genelde peşin hükümlü davranma, durumu olduğu gibi kabul etme, sorgulamadan inanma ve doğruluğuna kesin olarak güvenme ya da tamamıyla karşı çıkma gibi davranış eğilimleri içindedirler” (Özdemir, 2005, 300).

Öğrencilerin Ruhsal Zekâyı Kullanma Becerilerinin Geliştirilmesi ile İlgili Ders Kitaplarına Yönelik Öneriler

Zaman zaman öğretmenin de metinde önemli noktaları gözden kaçırmış olabileceğini düşünmemiz gerekmektedir. Bu yüzden ders kitaplarında hangi metnin niçin seçildiği ve bu metinde hangi noktaların önem taşıdığı mutlaka belirtilmeli, soru sorma teknikleri buna göre planlanmalıdır.

Eğer öğretmen, ders kitabı ve öğrenci arasında ilişki sağlıklı kurulamazsa öğrenmenin hiçbir basamağı sağlıklı olarak kurulamayacaktır. Böyle bir ortamda ruhsal zekânın kavratılması söz konusu edilemez.

Öğrencilerin Ruhsal Zekâyı Kullanma Becerilerinin Geliştirilmesi ile İlgili Edebiyat Eğitimi Programlarına Yönelik Öneriler

2005 yılında uygulanmaya başlanan Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nda Genel Amaçlar bölümünde “Sıralanan bu amaçları gerçekleştirmek üzere, ünitelerde belirtilen kazanım, önerilen etkinlik ve verilen açıklamalar doğrultusunda, metinlerin incelenmesi ve yorumlanmasıyla öğrencilerin; eleştirel düşünme, sorunları çözebilme, yaratıcı düşünme, araştırma-sorgulama, iletişimde bulunma becerilerini kazanmaları, bu becerileri geliştirmeleri hedeflenmiştir. Ayrıca öğrencilerin özellikle bilgi teknolojisinin imkânlarını kullanma konularında da beceri kazanmaları düşünülmüştür.” ifadeleriyle bilişsel becerilere dikkat çekilmektedir (MEB, 2005, 5).

21. yüzyılda eğitim programlarını güncelleme konusundaki temel eğilimlerin başında öğrencilerin “bireysel gelişmeleri de dikkate alınarak, öğrencilerin zihinsel, ruhsal, ahlaki, estetik, duygusal, fiziksel ve sosyal gelişimini bütüncül olarak oluşturma” gelmektedir (Tutkun, 2011, 998). Böylece her alanda donanımlı bireyler yetiştirmek mümkün olacaktır.

Öğretmenlerin ruhsal zekâyı geliştirmeye yönelik gerekli bilgi ve deneyime sahip olabilmesi için üniversitelerin edebiyat eğitimi bölümlerinde bu konuda eğitim verilmesi gerekir.

Öncelikle öğretmenlerin bilginin üç boyutunu da kavrayan bireyler olarak yetiştirilmeleri ve bu birikimlerini öğrencilerine yansıtacak teknik bilgiyi kazanmış olmaları gerekmektedir. Akıl zekâsı ile elde ettiği bilgilerini duygusal zekâsıyla birleştiren ve bilginin üçüncü boyutunu kavrayabilen bir öğretmen, öğrencilerine bu beceriyi aktarabilecektir. Ancak bu sağlandığı zaman bilginin üçüncü boyutunun

öğrenci üzerinde etkin bir biçimde oluşması ve davranış hâline dönüşmesi mümkün olabilir.

KAYNAKLAR

- Balcı, A. (2001). Sosyal bilimlerde araştırma. Ankara: Pegem A.
- Deacon, T. (1997). Symbolic species: The co-evolution of language and the brain. New York: W. W. Norton & Company.
- Ergenç, İ. (1994). Beyindeki dil. *Bilim ve Teknik Dergisi*, Ocak, Cilt 275, Sayı 314, s.39.
- Karadeniz, A. (2006). *Liselerde eleştirel düşünme eğitimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara
- Karasar, N. (2003). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel.
- Llinas, R., & Ribary, U. (1993). *Coherent 40-hz oscillation characterizes dream state in humans*. Proceedings of the National Academy of the Science, USA. 90, 2078-2081.
- Marshall, I. (1996). Three kinds of thinking. towards a scientific basis for consciousness, Ed. S. R. Hameroff: A. W. Kaszniak, & a. C. Scott, MIT.
- MEB. (2005). *Orta öğretim Türk edebiyatı dersi (9, 10, 11, 12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Oruç, N. (2008). Türk ve Avrupalı öğretmen adaylarının iyi öğretmen tanımlaması üzerine bir karşılaştırma. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 149-168.
- Özdemir, S. M. (2005). Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (3), 297-314.
- Pare, D., & Llinas, R. (1995). Consciousness and pre-consciousness processes as seen from the standpoint of sleep-waking cycle neurophysiology. *Neuropsychologia*, 33(9), 1155-1168.
- Ribary, U., Ioannides, A. A., Singh, K. D., Hasson, R., Bolton, J. P. R., Lado, F., Mogilner, A., & Llinas, R. (1991). *Magnetic field tomography of coherent thalamocortical 40 hz oscillations in humans*. *Proceedings of the National Academy of Science, USA*, 88, 11037-11041.
- Singer, W. (1999). Striving for coherence. *Nature*, 397, 391-393.
- Singer, W., & Gray, E. M. (1995). Visual feature integration and the temporal correlation hypothesis. *Annual Reviews of Neuroscience*. 18, 555-586.

- Solso, R. L., Maclin, M. K., & Maclin, O. H. (2007). *Bilişsel psikoloji* (Çev. Ayşe Ayçiçeği-Dinn). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Tutkun, Ö. (2011) 21. Yüzyılda eğitim programının felsefi boyutları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 993-1016.
- Yalçın, A. (2006). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Akçay.
- Zohar, D., & Marshall, I. (2004). *Ruhsal zekâmızla bağlantı kurmak: SQ*. İstanbul: Meta.

SUMMARY

Comprehending the information completely and accurately is a significant phase of learning process. To recognize the information in the historical process and determine the future behaviors with this information are two of the most important skills that students should gain. There is a thinking form on the basis of this skill which is a new concept called spiritual intelligence and provides comprehending the third dimension of knowledge. Other names that are also used for the spiritual intelligence are holistic and holistic thinking.

The researches show that brain works serial, associative and holistic. Serial thinking refers to rational intelligence (IQ), associative thinking refers to emotional intelligence (EQ) and holistic thinking refers to spiritual intelligence (SQ). IQ helps us to understand the things mentally, EQ makes connections but, it does not deduce. Therefore, SQ becomes the most important intelligence because it helps to make them together to comprehend the information by comparing today to past. SQ is the appreciation of the outer and inner meanings of knowledge or an appearance as a whole at the same time.

In order to see the structure in literary texts combined of art and skill, understanding should take place first. Perceiving a text as a whole in the brain, transforming it into behavior by evaluating depends on the establishment of a healthy relationship between all parts. If this relationship cannot occur, the students have difficulty in using this missing or incomplete information. The main aim of education in literature is providing

the ability of this understanding. Holistic approach is a concept that will help students develop skills in this regard.

In this study, a Special Skill Survey was prepared in order to determine the teachers' spiritual intelligence techniques and to what extent they use. Students were asked by Likert type questionnaire which was prepared for understanding the views of the students about the same subject. Therefore, the accuracy of teachers' attitudes and behaviors is assessed.

As a result, it is proved that there is no consistency between the opinion of teachers and the students about teachers' skills to develop the students' spiritual. This result indicates that students have weakness in comprehending the whole information and teachers' ability is inadequate to show the whole picture of the concept.